

Självkritisk återblick på 1960-talet:

Proletariserade läkarkandidater drev

Det var inte särskilt vanligt att man tidigare hade jobbat som sjukvårdare eller sjukvårdsbiträde, när jag gick min läkarutbildning. De flesta som hade gjort det tillhörde det röda politiska lägret och såg sitt värv som en proletarisering, en solidaritetshandling för den så kallade underpersonalen och arbetarpatienterna.

Jag hade gjort det.

Bland annat ägnade jag en hel sommar åt röntgenbitrådets sysslor. Dessa var helt nödvändiga att känna till när den stora revolutionen väl skulle äga rum, och vi röda solidariskt tog hand om de förtryckta patienterna.

Det styvaste i den vägen var att blanda och kupera i de väldiga väntehögarna till ventrikelröntgen. Vi visste att någon läkare hade lagt in sina preferenser bland de första i kön. Dessa hade mutats sig dit, även om ingen av de fina vitrockarna någonsin skulle erkänna dylika nesligheter. Men vi menade att de fick extra betalt – detta var före den så kallade sjukvårdsreformen – av de besuttna sjuklingarna och kunde i relativt hänseende göra sig en bättre hacka än till och med dagens doktorsentreprenörer. Deras affärer gick rentav strålande.

Sagt och gjort: efter en snabb koll av patienternas yrken, vilka fanns tydligt markerade överst på journalpärmerna, lade vi bankdirektörer och ingenjörer allra sist i kön. I stället flyttade vi fram svetsarna och sömmerskorna.

Efter ett antal timmar kom de och bankade på dörren, direktörerna, och krävde att få komma in i undersökningsrummet. Då log man sitt mest proletära leende och bad arbetsköparen att sätta sig och vänta tålmodigt precis som alla andra – dessutom hade vi ju så mycket att göra.

Och efter att ha slagit igen dörren bakom oss, förlängde vi triumferande kaffepausen i klasskampens namn.

När den höge vederbörande väl kom in, hälsade vi honom med illmariga hederbetygelser och lämnade artigt fram ett glas med tjock, vit kontrast. Därpå uppmanades patienten att hålla glaset i vänster hand, men inte dricka förrän doktorn sade till. De sista orden uttrycktes med en sådan snabbhet att den girige kapitalisten ändå raskt halsade

sin kontrast. Med ty åtföljd att han fick gå ut och vänta ännu längre.

Men värre kunde det gå för de direktörer som hamnade i de hårdhudade ärrarnas (KFMLr) våld ute på operationsborden. De kunde helt sonika nekas smärtstillning. Om de penningstinna knystade fram en minsta lilla protest erhöll de bryskt det sinistra svaret, att tordes de riskera att bli infekterade – så låt gå för bedövning. Under öronbedövande jämnare suturerades därefter morgondagens klassfrier utan något som helst förbarmande.

Radikalismen höll i sig några år in på utbildningen. Vi röda behandlades avogt av de vita, det vill säga våra lärare. Det gick en väldefinierad gräns i matsalen mellan våra jeans och broderade pannband och deras mörkblå kostymer och slipsar. De pekade på oss med sina välmanikyrate fingrar i det permanent pågående inbördeskriget, och vi stärktes alltmer i vår revolutio-

nära uppfattning om världens inverterade värdeskalor.

Vit makt härskade på lasaretten. Rykten spreds om att vissa av övermänniskorna sökt tvätta bort sin bruna färg från förkrigsåren. De lyckades framgångsrikt hålla sitt hemliga förflutna inom sina led även om ett visst läckage förelåg. Visst var deras högdragenhet frånstötdande, men världsvant svepte de in sina manér i en otadlig retorik. De värjde sig elegant mot våra attacker och klarade sig trots sin besudlade bakgrund med den formella hedern i behåll.

Vi gick på studiecirkeln i marxistisk psykiatri för att bryta upp vårt neurotiska pansar. Tänkare likt Frankfurtskolans Wilhelm Reich och Herbert Marcuse skärskådades in till minsta bokstav. Deras ideologikritik höjdes till skyarna, medan de vitas elchocksapparater utdömdes som kapitalets sista desperata maktinstrument.

klasskamp på lasarettet

Vi behandlade det endimensionella samhället som en sjuk organism i enlighet med våra boklärdas förebilder. Våra tillställningar bestod av skarpa munhuggningar med påvra bönsallader framdukade medan vi själva tog med oss billiga rödvinsbuteljer.

Fronterna synliggjordes även om enigheten om psykoanalysens brackighet var lika entonig som hyllningskören av Kubas framsynta nedläggning av mentalsjukhusen, vilken ägde rum flera decennier före Västeuropas dito. Dr Castro hade i stället beordrat patienterna ut till bondgårdar belägna fjärran från Havanna, där de tvingades svinga greparna över den riktiga dyngan i stället för att älta den nattståndna återstoden av sitt småborgerliga arv. Det kubanska tillfrisknandet saknade motsvarighet, jamas sera vencido.

Meningsutbytet fortsatte, uppbladdat med raspiga Bob Dylan-bitar och 60-talsblues i bakgrunden med en eller annan holk bolmande i förgrunden. Tillställningarna kunde oftast dra ut mot småtimmarna, då det sura algeriska rödtjutet var lika slut som vi själva.

De friska sanningarna stod de schizofrena för, medan de biologiskt inställda psykiatrerna representerade ett medeltida barbari ovärdig vår tids omvälvande humanism.

Den mytomspunne Laing hade sagt det, den skarpe Szasz hade sagt det och nu skallade vi förnumstiga med i den kloka kören, som om vi drabbats av en svärartad ekolali.

Årets stora händelse hade varit branden på rättspsykiatri i Lund.

Detta var en revolutionär handling likvärdig Pariskommunens uppbrutna gatstenar och FN:s sylvassa bambustavar, i vilka de amerikanska angriparna dinglede ohjälpligt.

Våra lokala hjältnar hade satt eld på en inrättning som i framtiden skulle inhysa oss radikaler. Detta var vi fullständigt övertygade om. Där skulle vi hjärntvättas och utsättas för de mest manipulativa droger. Enkom för att dresseras till det kapitalistiska samhällets lydiga lakejer. Nu hade en omstörtarcell med sitt attentat visat sitt hat, och vad revolutionärer var i stånd till att utföra – androm till varnagel.

Patienterna betraktades som hjälplösa och passiviserade offer för samhäl-

lets rovdrift, och vi såg oss i vår agitation mot det vita våldet som deras orädda vapendragare. Tillsammans skulle vi storma mot den stockkonservativa människosynen och släppa loss de fångna själar, vilka drönade innanför mentalsjukhusens inhägnader.

Vi kände oss som doktor Robin Hood.

När jag tänker tillbaka på den tidens allvar, vet jag inte om jag ska skratta eller gråta. Det tragikomiska var precis lika uppenbart som vår blåögdhet. Likväl kan jag sakna den tiden; ingenting var omöjligt. Efter den dimmiga gryningen rodnade en morgondag som skulle bjuda på fantastier som världen ännu inte skådat. Dessa skulle uppenbaras någons mellan traktorstationens konkretion och meskalinrusets flammande ljungeldar.

Nere i kulvertarna när jag numera råkar på mina gamla kamrater, i politisk mening, växlar vi några spefulla glosor kring vår vänsterism. Med höjd, knuten vänsterhand hör jag den snart pensionerade klinikchefen stöna fram: »känner ni stanken från Enskilda banken« innan han rundar hörnet med sin sparkcykel i sin färra färd mot ljuset. Som pediatriker har jag standardfrasen brännande på läpparna: radikalismen var en barnsjukdom – för att fritt parafrasera Lenin.

Nu lyser jag likt den röda hund som inte längre finns – bortvaccinerad. Det väderbitna anletet med prickarna rör sig inte bland oss längre. Vi har själva förvandlats till de vi en gång hatade – om än måhända med ett mänskligt ansikte.

Vemodigt tar jag glaset med det vita innehållet i höger hand – och dricker inte förrän jag själv säger till. Makten tjuvar och berusar – och, frågar jag mig, vari består i så fall kontrasten till en tidigare generation?

KRÖNIKÖR: **Salomon Schulman**
barnläkare, Lund

Test av färger

